

Írásmódok leleplezése

Interjú Philippe Lejeune-nel

Fosszília: Kezdjük egy idézettel: „Philippe Lejeune, a Paris-Nord (Villetaneuse) Egyetem oktatója számos kötetet publikált a francia önéletrírásról (Rousseau-ról, Gide-ről, Sartre-ról), valamint a naplóról az irodalomban és a médiában, többek között L'autobiographie en France (1971), Le pacte autobiographique (1975), Je est un autre (1980), Moi aussi (1986), Pour l'autobiographie, Les brouillons de soi (1998), Cher écran (2000)”. De, Roland Barthes szöfordulatával élve, mit mond Philippe Lejeune Philippe Lejeune-ről?

Philippe Lejeune: Úgy mutat be engem, mint önéletrírásra specializálódott egyetemi oktatót. Holott inkább, ha lehet így mondani, egyetemi oktatásra „szakosodott” önéletríró vagyok. E foglalkozás választását két dolog motiválta: olyan mesterséget válasszak, ami megfelel a szenvedélyemnek, és hogy harcoljak egy olyan műfaj társadalmi és egyetemi berkekben történő elismeréséért, amit Franciaországban a mai napig másodlagosnak könyvelnek el.

Tudja, miért kérdezem ezt? Amikor Párizsban az Ön hallgatója voltam, az első házi feladat, amit adott, az volt, hogy mutakozzunk be pár sorban egy fotóautomatában frissen készült arckép alapján. Ez volna hát az önéletrírás sommázott receptje: szembenézni magunkkal és leírni?

Ezzel azt szeretném elérni, hogy a hallgató számára az önéletrírás ne egy tanulmányozandó tárgy legyen, hanem elsősorban élmény. A feladat, amit kiosztottam Önöknek, két dolgot von maga után: először is azt, hogy a fénykép készítésekor szembe kell nézni saját magunkkal a fényképutomata kabinjában, másodsorban pedig, hogy a szövegalkotáskor egy olvasóval fogjuk szembetalálni magunkat. Mikor az ember benn van a kabinban, általában behúzza a függönyt, mivel szégyelli magát. Azzal, hogy azt kértem, írjanak, tehát úgy mond „ne húzzák el a függönyt”, arra kényszerítettem Önöket, hogy találjanak ki egy stratégiát, ami az olvasó elcsábítását célozza, ugyanakkor önvédelmi stratégia is vele szemben, illetve, hogy kialakítsanak maguknak egy szövegalkotási módot. Miután túlestünk egy ilyen próbán, megértőbbé válunk, és néhány előítélettől megszabadulva kezdetünk az önéletrírói szövegek olvasásába.

Philippe Lejeune, legalábbis a magyar olvasónak, az „Önéletrírói paktummal” azonos. Az Ön fel fogása szerint az önéletrírás „Rousseau vétké”. De miért éppen Rousseau, sőt, még messzebbre menve, miért éppen az önéletrírás? Ki tudná fejteni ezen, talán elsőre nem evidens kapcsolódásokat a Fosszília olvasói számára?

Nekem igazából nincs „konceptióm” az önéletrírásról, én a többiekét konstatalem és elemzem. Az „önéletrírói paktum” annak felvállalást jelenti, hogy valaki igazságként meséli

el mások életét. Az önéletíró nem olyasvalaki, aki az igazságot mondja el magáról (ha erről volna szó, akkor szkeptikusnak kellene lennünk, miszerint ilyen nincs), hanem az, aki azt mondja, hogy az igazat mondta. A mindennapi élet egy aktusa ez, ami egy irodalmi műfaj alapjává vált. Az irodalomban az „önéletírói paktum” legfőképpen a fikciós paktummal áll szemben. A fikcióban úgy teszünk, mintha elhinnénk a dolgot, az egész egy játék, egy feltételezés. Az önéletírásban pedig valóban elhisszük, és ha hamisnak bizonyul, ami benne kimondatik, az olvasó becsapva érzi magát. Az önéletírás olvasása nagyszerű dolog, hiszen beléphetünk valaki életébe, ugyanakkor veszélyes is: az önéletírás elvár valamit tőlünk, szeretetet, egyfajta elismerést. És példáján keresztül a kölcsönösséget sugallja, arra készítet, hogy gondoljuk végig életünket. Ezt pedig nem mindenki szereti. Mindez pedig, nos, igen, Rousseau hibája: a *Vallomásokkal* olyan rendhagyó formáját nyújtja ennek az aktusnak, amely a XVIII. század végén újdonság- és botrányszámba ment. „Mindeddig példa nélküli vállalkozásba fogok,” írja. És ez nem egyszerűen egy program önmaga leleplezésére, akit már korábban is ismert, hanem egyfajta pszichológiai erőfeszítés a kitárulkozásra, amelyhez úgy érezte, szükséges egy új nyelvezet létrehozása. Ezen a téren Rousseau úttörő volt, programja pedig a mai napig aktuális.

Hogyan helyezné el munkásságát a mai francia irodalmi diskurzusban? Mik az önéletírás kutatásának elméleti alapjai s ki az, akit mesterének, előfutárának, inspirálójának nevezne meg?

1968-ban kezdtem el az önéletírással foglalkozni. Ez egyszerre volt kedvezőtlen (a strukturalizmus, „a szerző halála”, az „alany” létének megkérdőjelezése, stb. a virágkorát élte) és jó pillanat (1968 a szólás szabadságát, az individualizmus robbanásszerű előretörését jelentette). Elméleti síkon pedig főleg azért volt ez várva várt pillanat, mert nemes egyszerűséggel az önéletírás majdnem üres terep volt. Minden megoldásra várt. Megrészegültem attól, hogy autodidaktaként fedezhetem fel azt, amit nem tanultam az egyetemen: a nyelvészetet. Benveniste és Genette voltak a mestereim. Faltam a „Figures” harmadik kötetét. Vonzott ezen kívül a pragmatika, a beszédaktus-elmélet (Searle és Austin) na és az orosz formalisták a variabilitás-elméletükkel. És persze Freud. Elméleti alapjaimnak a '70-es évek elejének nyelvészeti pozitivizmusa tekinthető. Harminc éves voltam akkor, és nagyon boldog is, hogy olyan intellektuális eszközökre leltem, amelyek megfeleltnek nekem. De ki kell ábrándítanom. Ezzel a nekem megfelelő elméleti „készlettel” dolgoztam és dolgozom azóta is. Nem vagyok sem Deleuze, sem Derrida tanítványa, és csak a legutóbbi időktől váltam Foucault csodálójává is. Ha változtattam valamin, azt másképp tettem, a kutatási területem megváltoztatásával, kiszélesítve a horizontjaimat, szakítva az irodalom féltve őrzött szentélyével, történésszé, szociológussá, talán gátlástalan empirizmussal, műkedvelővé válva, hogy mindenki írási szokásaival foglalkozhassak.

Regine Robin kanadai író és irodalomkutató szerint Ön az önéletírás „régébbi, de kanonikus” definícióját adja: frankofón területen lehetetlen bármilyen tudományos dolgozatot írni az Ön kutatásaira való hivatkozás nélkül. Az Ön elmélete valójában műfajelmélet lenne? Hogyan definiálná a saját problémafelvetését más önéletírás-megközelítésekhez képest?

Az önéletírás és főleg a naplóírás csak másodlagosan tekinthetők műfajnak, ezek elsődlegesen írásmódok, amelyeket történetileg kellene vizsgálni. Az irodalomtudomány nagy tragédiája az, hogy csak korlátozott számú remekművet vizsgálunk, vagy avantgarde alkotási módokat fétiszizálunk. Az egyik elengedhetetlen feladat épp az lenne, hogy függesztük fel az „érték” kultuszát, hogy teljes gazdagságában és sokrétűségében foghassuk fel a létező dolgokat. Leltározásra, nyomozásra van szükség, na és arra, hogy feladjuk végre azt az illúziót, hogy vannak olyan műfajok, amelyek rendszerét az időn kívül fel lehet vázolni. Az önéletírás nem létezett mindig: amit Szent Ágoston csinált, az egyáltalán nem hasonlít arra, amit Rousseau művelt, aki pedig ugyanúgy nem hasonlít Perec-re. A „nyugati tradícióban” a középkort megelőzően szinte egyáltalán nem létezik napló, valamint ott vannak a naplóétól teljesen különböző írásmódok, amelyek vele párhuzamosan alakultak ki és folyamatosan fejlődtek. Nekem tehát nincs „kanonikus definícióm” az önéletírásról: én csak konstatáltam azt, ami a XIX. század folyamán történt, munkám pedig abban állt, hogy dekonstruáltam és elemeztem ezt a definíciót, hogy megkülönböztessem azokat a különböző paramétereket, amelyekkel dolgozik – a lehetséges megoldások skáláját mindegyik paraméternél, kifejtve minden megvalósult kombinációt –, és elképzeljem az összes lehetséges kombinációt. Régi-ne Robin „önfikciós” írása, ugyanúgy mint Federmané vagy Doubrovskyé vagy másoké, mind-mind leírhatók ebből a fajta elemzésből kiindulva. Mellesleg a személyiség felfogásának fejlődéséhez kapcsolódnak, újfajta identitásproblémákhoz.

Az „Önéletírói paktum” új kiadásához (az első kiadás több, mint 25 éves) Ön most utólagos megjegyzéseket tett. Válasznak szánta valaki(k) számára? Egyáltalán mik a tapasztalatai a műre érkezett reakciókkal kapcsolatban?

Miért is szoktak általában utószót írni egy régi mű újbóli kiadásához? Azért, hogy megmutassák az azóta bekövetkezett változást. Az *Önéletírói paktumot* 1975-ben írtam. Ez csak a kezdete volt annak a munkának, ami később mintegy legyezőszerűen fejlődött tovább mindenféle irányba. És én szeretem erről tájékoztatni olvasóimat. Tudják-e, hogy foglalkoztam a diskurzusok társadalomtörténetével, hogy tanulmányoztam a lánynaplók hatalmas területét, bűnözők naplóit, vagy azt, hogy megírtam a homoszexuális önéletírói diskurzus eredetének rövid történetét? Vajon tudják-e, hogy foglalkoztam mediológiával (médiумokkal), az internetes önkifejezéssel? Tudják-e, hogy foglalkoztam Sartre, Perec, Anna Frank, Nathalie Sarraute első szövegváltozatainak (előszöveg) genetikai kritikájával? Tudják-e, hogy tizenöt éve kutatom a naplóírás mindennapi gyakorlatát, amiről pedig az *Önéletírói paktumban* szinte alig esik említés? Tudják-e, hogy alapítottam Franciaországban egy egyesületet, amelynek nyolcszáz tagja van, s amely létrehozta az új típusú élettörténetek archívumát? Az én problémám igazából az, hogy sok hallgató és kutató betegesen ragaszkodik az *Önéletírói paktum* első lapjaihoz, végpontnak tekinti azt, ami valójában csak kiindulópont, és azt kockáztatják, hogy belevesznek ezekbe a definíciós problémákba. Az utószavam nekik nyújtana mentőövet.

Jurij Tinyanov már a XX. század elején, az irodalmi tényről szóló vélekedései kapcsán nyilatkozott a napló fejlődéséről, irodalmi emancipációjáról. Hogyan látja a helyzetet majdnem száz évvel később? Mit válaszolna azoknak a teoretikusoknak, akik azt kérdezik (gondolom, ilyen kérdéseket már tettek is fel Önnek), hogy van-e egyáltalán nem önéletírói gyökerű beszéd az irodalomban?

Válaszom az önéletírás esetéhez kapcsolódik, a példáimat Franciaországból veszem. Ott nagyjából három szakasz volt. Az első időszak a kitalálás és kiforrás időszaka, amikor is néhány ritka zseni az írók közül, mint Rousseau, Stendhal vagy Chateaubriand megértette, hogy fel kell vállalni ezt az egzisztenciális, esztétikai kockázatot, és új formákat kell keresni. Azután egy századnyi pangás következett. Az önéletírók féltek igazat mondani, és a legkonvencionálisabb formákhoz menekültek. 1840 és 1926 között van egy mélypont, az önéletírás hátul található a műfajok között. A két háború között a helyzet megfordul. Gide a *Si le grain ne meurt*-tel ismét megtalálja a rousseau-i, provokáló hagyományt, és főleg Michel Leiris az, aki az önéletírás középpontjába a lírát teszi, majd a modernitás laboratóriumává változtatja. A művészet nem feltétlenül a fikció oldalán áll. Leirisnek köszönhetően az önéletírás avantgarde műfajjá vált: nézzék meg Georges Perec, Claude Mauriac vagy Jacques Roubaud kísérleteit. De azt hiszem, nagyon leegyszerűsítettem a dolgokat. Ami az utolsó kérdését illeti, arra a válaszom világos: azt sugallni, hogy minden irodalmi diskurzus a mélyén önéletírás, látszólag semmire se vezető banalitás lenne, és tulajdonképpen arra volna jó, hogy – az önéletírástól megtagadva a specifikumát – a közhelyszerű igazságok szintjére süllyesszük. Az ember abban fejezi ki magát, amit alkot, tehát minden egyenértékű. Manapság Franciaországban az írók nagy része és azok az emberek, akik vallásos megrögzöttséggel hisznek az irodalomban, abszolút módon irtóznak az önéletírástól. Két startégiát lehet tehát követni: ha azt mondjuk, hogy minden önéletírás a legmélyén; azzal oda jutunk, hogy semmi sem az, ez pedig találkozik azzal a vélekedéssel, ami szerint minden fikció. Azt mondani egy íróról, hogy önéletíró, egyenlő az inzultálással. Nagyon kevesen vannak Franciaországban, akik elfogadják ezt a szót: Francois Nourrissier, Annie Ernaux, Charles Juliet... Nehéz elfogadni azt a felfogást, hogy a formák létrehozása és az igazságkeresés összehozhatók egyetlen forradalmi elképzelésben. El kell telnie bizonyos időnek, hogy elfogadják.

Az én benyomásom az, hogy az utóbbi tíz évben az „önéletrajzi” írás és interpretáció korát éljük, éltük. Van-e a mai francia vagy külföldi korpuszban olyan mű, amit kiemelkedő fontosságúnak talált ebből a szempontból, vagy felkeltette a figyelmét?

Valamennyire már válaszoltam is erre a kérdésre. Arról kérdez, milyen művek „inspiráltak”. Legjobban Claude Mauriac fogott meg, aki magánnaplójában ötven év felfedezéseinek, termésének labirintusszerű montázsát adja, és az idő titkait kutatva az önéletírás és a napló szintézisét valósítja meg. A mai önéletírói kísérletezéseknek vannak közös vonásaik: fragmentáltság, montázs, a közvetlen stílussal és a kiüresítéssel folytatott játékok, az olvasó intenzív részvételének igénylése. Ezek semmiben nem hasonlítanak az egykori masszív, aszertív önéletírásokra.

Egyetemi és kutatómunkája mellett Ön önéletírói műhelyek tevékenységét figyeli, illetve alapítója a „Rousseau Vétke Önéletrajzi Társaság”-nak is. Hogyan fedezte fel ezt a terepet?

Nem, nem, ezek nem önéletírói műhelyek. Nem arra igyekszem tanítani az embereket, hogyan írják meg az életüket. Sokan spontán módon megteszik ezt. És még többen vezetnek naplót. Franciaországban a lakosság nyolc százaléka vezet valamilyen személyes naplót, ez több millió embert jelent. Gondolom, hasonlóképpen van ez Magyarországon is. Mi lesz ezekkel a szövegekkel? Hogyan adjuk közre őket? Lehetetlen publikálni az összes ilyen elbeszélést, még lehetetlenebb a naplókat. A levéltárosok, a közgyűjtemények nem kérnek belőlük. A családok gyakran megsemmisítik őket a szerzőjük halála után. Különösen a levelekből, amiket kaptam, valóságos szorongást éreztem, hogy ezek azok az elbeszélések és naplók, amelyeket senki sem akar elolvasni, és amelyek el fognak tűnni. Legalább néhányat meg akartam menteni közülük. Az egyesület székhelye, amit barátaimmal alapítottam, egy vidéki kisvárosban található, Ambérieu-en-Bugey-ben, Lyon közelében, a városi könyvtárban. Kivételesen fogadunk minden régi és mai önéletírói elbeszélést, naplót, kiadatlan leveleket, amelyeket ránk akarnak bízni. Öt, körülbelül tízfős olvasóbrigád dolgozik az év egészében, hogy végigolvassa ezeket a szövegeket, recenziót készítsen róluk (ezeket egy rendszerezett katalógusban tesszük közzé, aminek az ötödik kötete most fog megjelenni), leiratozzák, hogy az olvasók számára hozzáférhető legyen. Ez az önéletírás-gyűjtemény jelenleg 1200 szöveget tartalmaz, és ez időről időre nő. Már a kutatók – elsősorban történészek, szociológusok – is elkezdtek odajárni kutatni.

Michel Foucault szerint a modern ember amúgy is egy „gyónó állat”. Beszélne ezeknek a műhelyeknek a jelentőségéről? Kik ezek az emberek, akik itt írnak? Valóban van erre az ön tapasztalatai szerint pszichológiai igény a mai társadalomban? A nyugati kultúra gyakorlata, kulturális jelensége ez?

Nem, nem vagyunk gyónó állatok. Esmét cserélni a magunkhoz hasonlókkal, megosztani tapasztalatainkat az utókorral, jelentést keresni annak, amiben éltünk, megalkotni magunkat és megosztani ezeket mind-mind nagyon régi szükségletek. Foucault maga is helyesen mutatta meg ezt, amikor egyik utolsó művében az általa „magunkra ügyelésnek” (souci de soi) hívott dolgot elemzi az ókorban. Ami modern ebben, az az, hogy erre az írást használják. Igaz, voltak jelentős változások, különösen a társadalmi kontroll fokozatos interiorizációja és a történelmi változás felgyorsulása, amelyek az egyént új felelősségérzettel ruházták fel. Egyik ok, ami miatt megalkottuk ezt a Társaságot, éppen az, hogy az önéletírói tevékenységet, ami pedig oly normális, egészséges és hasznos a társadalomra, Franciaországban gyanú övezi: mintha egészségtelen, nárcisztikus, kísértésekkel teli, aszociális és a legmélyén kicsit nevetséges lenne. A Társaság az önéletírásért van és nem azért, hogy annak gyakorlására biztasson (mivel mindenki azt csinálja, amit akar, és számos egyéb mód van arra, hogy valaki identitást alkosson magának, és azt el is mondja), hanem hogy legitimé tegye azt azoknál, akik művelik. Ezért szervezünk hétvégéket, találkozókat, konferenciákat, ezért gondolkodunk együtt és folytatunk csoportos eszmecsereket, mint teszik azt bármely más emberi

tevékenységgel kapcsolatban, harcolva a gyanú ellen, ami körülveszi. Kik azok az emberek, akikhez szólunk? Olyanok, mint maga vagy én, azzal a különleges vonással, hogy feltűnően nagy értéket tulajdonítanak az írásnak. Hogy ez „nyugati” jelenség-e? Igen, mégpedig olyan, amely a nyugati életformával egy időben ugyanúgy meghódítja a világ többi részét is. Talán ebben az értelemben beszélhetünk az önéletírás „globalizációjáról”. De sok civilizáció van még, ami ellenáll, és más utat keres az egyéni és kollektív identitás kifejezésére. Ez nagyon meglepett Kínában egy önéletírásról szóló konferencián, ahol kínai részről kizárólag életrajzírásról beszéltek. Úgy tűnt számomra, hogy a nyugati kultúra térhódítása valamint azon hihetetlen identitásproblémák dacára, amelyeket a politikai felfordulások a XX. században okoztak ebben az országban, Kína mintha allergiás maradt volna az önéletíró kifejezésre. Egészen biztosan találhatunk még ehhez hasonló helyzetet más kultúrkörökben is, és ez így van jól. Szó sincs semmiféle, az „én eretnekei” ellen folytatott keresztes hadjátról! Az *Önéletírói paktum* elején le is szögeztem ezt a relativitást: én olyasvalamit vizsgálok, ami térben és időben korlátozott. Az általam használt elemzési módszer más területekre is átültethető, sajátos tartalma – ami specifikusan a mai nyugati világra vonatkozik – azonban nem.

Az Ön legújabb Seuil-publikációjában (Kedves Képernyő!) számomra két dolog tűnik abszolút újnak és érdekesnek, gondolom, kitalálja, mire gondolok.

Talán igen. De mondja ki Ön.

Az egyik (remélem, nem tévedek) az, hogy az irodalom és a média után ön fanatikus internetes szörfözővé lett, és ebben a könyvében jelentős kutatásokat ad közre az internetes naplókrol. A másik, szintén ugyanitt, saját naplójának közreadása a könyv végén. Mi motiválta ezekre?

Az internet lehetőséget nyújt egyfajta megfigyelésre, egyfajta szinte fantasztikus kísérletre, mivel olyan napló vezetését teszi lehetővé, ami egyszerre titkos és nyilvános. Titkos, mert Franciaországban azoknak az emberek a nagy része, akik „drótnaplót” vezetnek, álnév alatt ír, s ez a való világban teljes egészében megvédi őket azoktól, akik olvassák őket. Nyilvános, mert akárki olvashatja a naplót, és válaszolhat a szerzőnek (minden naplóhoz tartozik egy e-mail cím, ami levelezésre ad lehetőséget). A naplóíró számára ez fantasztikus dolog, mert így olyan, mintha az internet egy füzet volna, ami válaszol (míg a papírfüzetek mostanában sem képesek erre...). Szintén nagyszerű dolog ez a napló olvasójának, mert egy olyan valakinek az életében vehet részt napi rendszerességgel, akit nem ismer. Ez az első olyan alkalom, hogy egy magánnaplót a kívülállók a megírással egyidőben, lépésről lépésre olvassák. Az internetes napló félúton van a napló meg a levelezés között, és egyfajta nyilvános intimitásban, „hálózatközösségben” szerveződik... Ami igen erősen gondolkodásra késztet ezzel kapcsolatban, az azoknak az embereknek a felháborodott reagálása, akik azt írják, hogy „de hát ez nem is intim” – mintha az internet természetellenessé tenne és prostitúcióba vinne egy természetes és sikamlós dolgot, mint az „intim”. A személyes és titkos írásban viszont semmi természetesség nincs! Ez egy történetileg egészen újkeletű jelenség – a XVIII. század második fele előtt senkinek nem jutott volna eszébe, hogy egy

fizetkét rejtegessem – ami valóban bizarr viselkedésnek tekinthető: miért íránk olyan dolgokat, amit senki sem fog elolvasni, ahelyett, hogy embertársainkhoz szólnánk? Az internetes napló szakít ezzel a perverziónal, és egy társadalmilag „normális” viselkedéshez tér vissza (vagyis az embertársainkhoz való forduláshoz). Az utolsó kérdésére válaszolva, vagyis hogy a naplóról szóló tanulmányaim miért születtek maguk is naplóformában (illetve könyv formában írt naplóban): olyan stratégia ez, amit már a Kisasszonyok éneke (Le moi des demoiselles) című könyvemben is alkalmaztam. Számomra arról van itt szó, hogy az olvasót egyfajta nyomozásba vezetem be lehetővé téve számára, hogy a dolgokat velem együtt, fokozatosan fedezze fel, s ellenőrizhesse vizsgálódásomat, ami mögött nem titkoltn szubjektivitás bújk meg. Ez tehát egyszerre narratív folyamat és egyfajta módszertani „higiénia”. Meg aztán... ez egy napló, és én szeretek naplót írni.

Milyen témán dolgozik mostanában? Megtudhatjuk, van-e tervbe véve újabb publikáció? Egyáltalán van még olyan oldala az önéletírásnak, amit nem kutatott? Hogyan látja az ezzel kapcsolatos tennivalókat?

Több dolgon dolgozom egyszerre, például két, a napló eredetéről szóló tanulmányon; az egyén szintjén (egy hétéves kislány első önéletírói próbálkozásait tanulmányozom) és a nyugati civilizáció felől (miért nincs napló a középkor vége előtt). Ezen kívül egy XIX. századi ismeretlen fiatalember naplójának kiadását készítem elő. Tovább szeretném folytatni kutatásaimat Anna Frank naplójának keletkezéséről... Ami a publikációmra illeti, nos, majd meglátjuk. Sohasem tudtam nagyon előre, mit fogok csinálni. Az utolsó kérdésénél pedig kicsit elmosolyodok: hízelgő dolog számomra, hogy azt kérdezi, az önéletírás mely ágát nem kutattam még... Ez egy hatalmas terület, hihetetlen mennyiségű dolog vár még elvégzésre, annál is inkább, hogy ez a terület napról napra szélesedik. Beszéltem az internetről, de mintegy húsz éve az önéletrajz meghódította a képi művészetet is, vagyis a filmművészetet és a képregényt. A hagyományos írásmódok területét is alig tanulmányozták még. A napló tanulmányozása még gyerekcipőben jár – különösen kevés figyelmet fordítanak arra, ami ebben az írásmódban nagyon lényeges, mégpedig a ritmusára. Az országok többségében iszonyatos erőfeszítéseket kellene tenni, hogy lerakjuk az önéletírás kutatásának fejlődéséhez szükséges alapokat, így nyilvántartásba venni a publikált szövegeket és levéltárban őrzött dokumentumokat. Vajon van-e Magyarországon komoly katalógus az összes megjelent önéletírásról? Elkezdődött-e már a legértékesebb szövegekből kiindulva ezek genetikai vizsgálata? Előbbre jutottak-e az önéletírói szövegek iránt érdeklődő különböző tudományok (szociológia, történelem, antropológia, pszichológia, neveléstudomány, nyelvészet, irodalom) közötti kapcsolatok, vagy mindegyik megmaradt a maga területénél? Márpedig tapasztalatcserére szükség van, és nemcsak a tudományágak, hanem az országok között is. Ezért is örülök nagyon, hogy Magyarországon válogatott tanulmányaim kiadását tervezik, mivel ez talán lehetőséget teremtene arra, hogy a témával foglalkozó magyar szakemberekkel találkozzam, és megismerjem az ő tapasztalataikat is.

Az interjút Varga Róbert készítette